

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XVI. Idem (a) Pisan. Archiep.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT XVI.

Idem (a) *Pisan. Archiep.*

AD Apostolicam Sedem, quæ disponente Domino, cunctorum fidelium est ma-
gistra, super diversis articulis quæstiones dubiæ referuntur: ut quod ab ea fuerit
super earum solutione responsum, indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte siqui-
dem tua nuper suscepimus quæstiones, quod cum monachum fieri ante unius anni pro-
bationem regularis (b) institutio interdicit; monachi, & moniales in tua diocesi con-
stituti, tam clericos, quam laicos utriusque sexus, sanos pariter, & infirmos religionis ha-
bitum volentes assumere, nutu (c) etiam aliquo profitescentes, interdum absque omni pro-
fessione recipiunt, quandoque professionem illico facientes, unde multa mala noscuntur
sepius provenire: cum (d) infirmi ad monasterium jam translati, & emissa professione,
postquam de infirmitatibus convaluerint, habitum religionis abijciant, & ad propria
revertantur. Contingit etiam tales in propriis domibus remanere, cum monachi per
eos dum vivunt, nolint sua monasteria prægravari. Sani etiam sic absque probatione
recepti retrò aspicientes, matrimonia contrahunt, rejecto habitu regulari: de quibus si
habitum religionis assument ante unius anni probationem, vel temporis competentis,
utrum factâ professione à talibus, vel omisâ, monachi debeant reputari: & si (e) con-
jugatus converti desiderans, sit recipiendus in monachum, nisi uxor perpetuam con-
tinentiam repromittat, certificari à Sede Apostolica postulasti. Nos ergo quæstioni-
bus tuis taliter ex ordine respondemus, quod licet tempus probationis à sanctis Pa-
tribus sit indultum non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut &
ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri; quod utinque dili-
genter est observandum, præsertim cum ab utroque de reliquo certa notitia non habetur:
quia tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui converti desiderat,
habitum recipit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium pro-
fessionem recipiente monasticam, & monachalem habitum concedente, uterque
renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductum: ideoque obligatur
per professionem emissam, pariter & acceptam, ad observantiam regularem, &
verè monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint,
obtinent firmitatem. Prohibendum est tamen Abbatibus, ne passim ante tem-
pus probationis quoslibet ad professionem recipiant: & si contra formam præscriptam
quoslibet indiscretè receperint, (f) animadversione sunt debitâ corrigendi: cum in
subsidiis fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Cum au-
tem vir & uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti
possit ad Dominum, & altera in seculum remanere, profectò non est alter conjugum
recipiendus ad observantiam regularem, nisi relictus perpetuam continentiam repro-
mittat: vitam quoque debet mutare, nisi fortè ejus sit ætatis, ut sine suspitione incontinentiæ
valeat remanere. Datum Lateran. IX. Kal. Decembris.

NOTÆ.

- i. (a) *Pisano.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* & in Regestro epistoliarum Innocentii Coloniae edito, ubi fol. 225. reperitur textus hic prout in præfenti transcribitur. Ubaldo Pisano Præsuli in præfenti rescribit Pontifex, de quo egi in *cap. cum quidam 12. de jurejur.* De Ecclesia Pisana nonnulla notavi in *cap. 8. de tempor. ordin.*
- (b) *Regularis institutio.*] Apud varias religiones statuta, ut infra probabimus.
- (c) *Nutu etiam.*] Cum Professio fieri debeat expressis verbis, immò & scripturâ confectâ, ut probavi supra in *cap. vidua.*
- (d) *Infirmis.*] Circa quos valdè dubium est, utrum post constitutionem Concilii Trident.

sess. 25. de regul. c. 25. possint durante probatio-
nis anno solemnem professionem emittere in ipsâ
religione? Et circa ipsos novitios ex privilegio
concesso à Pio 5. Fratribus Prædicatoribus Ordi-
nis sancti Dominici, aliis Religionibus com-
municato, certum est illis ultimo languore
depressis professionem posse dari, saltem ad
lucrandam indulgentiam, ut docent plures relati à
Barbosa in *præsenti, num. 4.* Lezana *tom. 1. c. 24.*
num. 42. & *cap. 25. num. 39.* Diana *p. 3. tract. 2.*
resol. 17. & *p. 5. tract. 3. resol. 139.* Hierony-
mus Gartiap. *1. polit. regul. tract. 2. difficult. 5.*
dub. 2. punct. 3. Circa seculares verò, qui ulti-
mo languore depressi, in propriis domibus, &
lectulis habitum suscipiunt regularem, an illis
in ultimo vitæ spiritu professio dari possit; dis-
putat latè Hieronymus Garcia *ubi proxime*, &
funda

fundamentis pro utraque sententia adductis iudicium suum proferre anceps noluit, & potius negativæ sententiæ adherere videtur; & in re adeo gravi potius optarem à Romana Sede quæstionem decidi, quàm ex opinionibus Interpretum resolutionem querere: piè tamen facere eos, qui in habitu monastico decedere cupiunt, in eoque sepeliri, probat, & miris exemplis illustra Haaphtenus *lib. 5. disquisit. tract. 7. disquisit. 2.* contra Erasimum, qui hanc religiosam ceremoniam ut superstitiosam fugillat.

(e) *Epist. conjugatus.* Hæc secunda pars epistolæ reperitur in *cap. ad Apostolicam, de convers. conjug.* ubi eam exponemus.

(f) *Animadversio.* Quia his temporibus Innocentii III. professio durante probationis tempore valida erat, licet injultè data; unde Abbas, qui eam acceptavit, puniendus erat, *cap. constitutionem, hoc tit. in 6.* Hodie tamen post Concilium Tridentinum, cum professio infra annum probationis emissâ nulla sit ipso jure; ideo Prælatum pendente anno probationis professionem de factò concedentem puniendum non esse pœnis statutis in *dist. cap. constitutionem*, docuerunt Peyrinus *de Prælato quest. 3. cap. 1. §. 4. num. 98.* Sanchez *in Decal. lib. 5. cap. 4. num. 10.* Lessius *lib. 2. de justitia, cap. 41. dub. 7. num. 59.* Vecchis *dist. cap. 11. dub. 6.* Tambur. *tom. 1. de jure Abbat. disputat. 16. quest. 7. num. 14.* Garcia ubi *suprà.*

COMMENTARIUM.

DE habitu & loco, in quibus probandi sunt novitii, jam egi *suprà in cap. super eo 9.* De tempore ipsius probationis agit Innocentius in præfenti: pro cujus expositione sciendum est, novitiatum, seu probationis tempus, ut appellatur in *cap. super 51. de testibus*, à sacris canonicis esse statutum, ut novitius disciplinam, & vitam monasticam experiri possit, & monasterium ipsius mores, indolemque agnoscere valeat; an videlicet idoneus futurus sit, fratrumque indissolubili consortio aggregari expediat. Accedit, quia hominem à laxiore vitæ ratione statim ad strictiorem, arctamque morum disciplinam transire sine medio, non carere periculo prodit D. Basilii in *quest. 10. fusè; disputat. pulchrè P. Blesensis epist. 13. ibi: Novitiorum claustralium mentes adhuc desideriorum carnalium humoribus gravide, & tumentes non acceptantur in sacrificio Domini, nisi prius igne tribulationis torveantur; nec paleas priorum deponunt affectum, nisi per laborem, & abstinentiam confringantur.* Facit Horatius in arte poetica.

*Versati diu quid ferre recescent
Quid valeant humeri.*

Unde in Religionibus valde necessariam esse probationem, optimè docet D. Bernardinus Senensis *tom. 2. serm. 24. artic. 2. cap. 1. ibi: Experientia teste quidam ad religionem venientes, in principio videntur agni, & modico elapso tempore sunt lupi.* Non sine magna experientia, & Dei lumine regulæ sanctorum Patrum prudentissimè statuerunt, quod ad Religionem venientes antea probarentur, an ad talem Religionem apti sint, & idonei? Quis enim ædificator domus, vel navis materialis, non soletter, & providè perferatur ligna, & lapides; & diu cum multis scissuris, & unguibus parat, antequam in

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

ædificio ponantur: nec ad hoc quoscunque accipit, sed solum solidos, & suo artificio aptos: quod magis in spirituali Religionum ædificio hoc servari necesse est? Latius utilitates hujus probationis prosequuntur Galletus *in opuscul. Relig. cap. 5.* Gazeus *ad Cassianum lib. 4. instit. c. 3.* Wadingus *ad opuscul. D. Francisci, cap. 20. n. 10.* Circa tempus autem hujus probationis, non tam adversæ, quàm diversæ reperiuntur Ecclesiæ constitutiones, & ipsarum Religionum leges. Primò enim tempus probationis antiquis videtur fuisse arbitrarium, & Abbatis iudicio relinqui, an citius, vel tardius novitius ad professionem admittetur, ut colligitur ex D. Basilio *in regul. fustori, cap. 10.* & insinuare videtur Sanctus Ephrem, dum *tom. 2. parenesi 17.* docet ex novitiatu aptiores ad professionem certo tempore admitti, relictis in sequentem annum minus idoneis. S. Fructuosus Archiep. *cap. 20.* Quod si quilibet conversus bonis, ac puris moribus enitens, Abbatis, & aliorum fratrum spiritualium fuerit iudicio comprobatus, pro merito & purificatione suæ conscientie celerius poterit fratrum consortio misceri. Casarius Arelat. *cap. 3. Annum integrum in eo, quo venit habitu, perseveret; de ipso tamen habitu mutando sit in potestate Prioris, & quomodo personam, vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius studeat temperare.* Eslenus verò primos monachos, vel monachorum prodromos, Josephus refert *de bello judaico cap. 7.* per triennium novitios probasse, ibi: *Per annum integrum extrinsecus commoranti victum tribuunt. Post ostensionem autem conscientia duobus annis alios mores ejus probantur. Cumque dignus apparuerit, tunc demum in consortium assumitur.* Tabennensiotæ ex regula Sancti Pachonii ab Angelis tradita, ut refert Palladius *in Lausica, cap. 38.* tribus annis novitios probant, ibi: *Porro quis semel ingreditur, nec potest cum eis ad triennium sustinere certamen, non admittes, sed cum opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium.* Quibus consonant textus in *cap. unic. 53. dist. cap. si quis incognitus 17. quest. 4.* Justinianus in *novel. 5. collat. 1. & in l. servis, §. verum, C. de Episcop. & cleric.* Synodus Constantinopol. *2. can. 5. Aurel. 5. can. 19.* Plerumque tamen, & frequentius post anni probationem novitii admittebantur. Casarius *lib. 4. instit. cap. 7. ibi: Susceptum, cum integro anno suum circa peregrinos exhibuerint famulatum, imbutum per hoc prima institutione humilitatis, ac patientie atque in ea longa exercitatione præcognitum admisceri congregationi fratrum.* Quam probationem per anni circulum statuit D. Benedictus, ut patet ex ipsius regula, & refert Alex. II. in *cap. Gonsaldus 17. quest. 2. ibi: B. Benedicti regula, & præcipue patris, & prædecessoris nostri S. Gregorii canonica institutio interdicte monachum ante unius anni probationem effici.* Idem præscriperunt spatium S. Casarius *cap. 5. Ferreolus cap. 5. sue regula, S. Fructuosus Archiepiscopus cap. 21. Fructuosus alter c. 18. Terent. regula ibi: Et nisi expleto anno nullus mutare habitum permittatur.* Quod etiam ab omnibus Ordinibus Mendicantibus servandum Bonifacius VIII. decrevit in *cap. constitutionem, hoc tit. in 6.* & Gregorius IX. firmavit in bulla Ministro, & Fratribus Minorum missâ, quam refert Wadingus *annal. Minor. anno 10. num. 109.* notavit Menardus *ad concord. regul. cap. 65.*

Hoc tamen tempus probationis non erat adeo diligenter servandum, ut laxari, aut restringi nequiret, juxta mores, & devotionem ipsius novitii: unde D. Gregorius dum accepisset, nonnullos monachos parum religiosè viventes, ad biennium probationem ipsorum protraxit, ut refertur in cap. *monasteriis* 19. *questi. 3.* & è contrario ferventiori novitio anni probationem relaxari posse statuerunt S. Fructuosus cap. 21. *sua regula*, ibi: *Quod si quilibet conversus, bonus, ac puris moribus emens, Abbas, vel aliorum fratrum spiritualium fuerit iudicio comprobatus, pro merito, & puritate sue conscientie celerius poterit fratrum consortiis misceri, secundum quod Abbas, vel fratrum optimorum censuerit deliberatio faciendum.* Sic ille. Idem permittit regula S. Ferreoli cap. 5. *Si quis*, inquit, *veniat Religionem expetens monasterium intraturus, nisi anni circulus, vel certè si Abbati visum fuerit aliquantulum temperare, antequam sex menses dierum numero compleantur, in chorum contubernio non jungatur.* Similiter regula Ternatensis cap. 21. ibi: *Nisi expleto anno nullus mutare habitum permittatur, si petentis tanta fuerit compunctio, si hoc sibi supplicatione assiduè exorat non negari, quod uni fideliter poscenti conceditur, non quasi licitum habeatur.* Celerius quoque Arelatensis, contrahi & extendi novitiatu tempus permittit cap. 3. sic: *Vni ex senioribus tradita, annum integrum in eo quo venit habitu, perfoveret. De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo sit in potestate Prioris, & quomodo personam, vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius*

studeat imperare. Sed tempus hoc non erat simpliciter necessarium, sed tantum sub ea conditione, nisi novitius, & Religio renuntiarent: unde professio emissa pendente tempore probationis, valida erat. *capite constitutionem, hoc titul. in 6.* ibi: *Professio expressio, vel tacite fieri potest licite intra annum.* Quo modo accipiendus est textus in cap. *officii, de elect.* Sed hoc totum abrogatum est constitutione Concilii Trident. *sess. 25. de regul. cap. 15.* ubi cavetur: ut in quacunque religione, tam virorum, quam mulierum, nullus ad professionem admittatur, si minori tempore quam per annum in probatione perstiterit: professio autem antea facta nulla sit, nullumque habeat juris effectum. Unde hodie nulla admittitur hujus anni probationis laxatio, seu renunciatio. Plura pro ipsius capitis illustratione adduxerunt Sanchez *lib. 5. summa, cap. 4. num. 19.* Suarez *tom. 3. de relig. lib. 5. cap. 12.* Castropalao *tom. 3. disp. 1. de statu relig. punct. 2. §. 1.* Basil. *de matrim. lib. 9. cap. 9. num. 6.* Diana *part. 3. tract. 2. resol. 57. & part. 5. tract. 5. resol. 18.* Lezana *tom. 4. verbo Professio, Zypæus ad hunc tit. respons. 3.* Hieronymus Garcia *tom. 1. polit. tract. 2. difficult. per tot.* qui varios casus in utroque foro resolvit. Et an per annum probationis necessariò debeat novitius desere habitum monasticum, & habitare intra claustra monasterii, latè examinat Gibalinus *de clausura disp. 2. cap. 2. §. 3. ex num. 61.* Et an de momento ad momentum annus computari debeat, ita ut non admittatur parvas materias, nec per horam, noviter & fusè disputat Narbona in *Horograph. hora 1. n. 49.*

CAPUT XVII.

Idem (a) *Acconen. Episcopo,*

Sicut nobis ex parte tua propositum, quidam clericus, cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sospitate desperans, habitum canonicorum regularium petiit, & accepit, ea in susceptione habitus exprimens, ac promittens, quæ solent in hujusmodi repromitti: sed nec ad Ecclesiam transit, utpote infirmitate gravatus; nec bonis suis uti cessavit. Postmodum verò sospitate recepta post xv. annos, & ultra, videntibus, & scientibus venerabili fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Priore, & Canonicis Ecclesiæ (b) Nazaren. à quibus habitum susceperat regularem; tu, licet eo tempore, quo habitum susceperat, in Ecclesia Nazaren. Prioris sollicitudinem exerceres, immemor eorum, quæ facta fuerant circa ipsum, in Acconen. cum Canonicum susceperat. Quia verò quid super hoc facere debeas, per nostras expositas literas edoceri, fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si regularem habitum se postulante susceperat, & ad observationem religionis (c) canonicæ suæ se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiasticum est districtione cogendus; cum quod tanto tempore extra Canonicam manserit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari. Dat. Later. x. Kalend. Januar.

NOTÆ.

- (a) *Acconen.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo, cap. 3. & in epistolis Innoc. Colonie editis, fol. 245. ex quo registro restituo literam hujus textus. De Acconensi dicecesi jam nonnulla notavi in cap. finali, de sepulturis.
- (b) *Nazaren.*] *Nazareth.* legendum est. Na-

zareth pulchra quondam, & florens Gallæ civitas, Christi Domini in primis conceptione, educatione, ejusque matris B. Virginis Mariæ habitatione clarissima, omni hodie ornatu, & cultu destituta, ac suis penè ruinis sepulta, vix humilem, & abjectum refert pagum. Præter collapsas enim domos, arcus, murosque ve-